

Česká asociace adiktologů prezentuje návrh koncepčních změn a vizi profese adiktologa

Lenka Šťastná, Anna Volfová

e-mail | office@asociace-adiktologu.cz

Česká asociace adiktologů

Česká asociace adiktologů dlouhodobě usiluje o získání podpory pro realizaci změn v oblasti poskytování adiktologické péče. Dne 4. října 2023 se účastnila parlamentního semináře na téma *Koncepční vize a úpravy adiktologických služeb v kontextu diskutovaných změn v protidrogové politice České republiky*. Seminář byl pořádán ve spolupráci s Českou asociací adiktologů a Společností pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, Parlament pak reprezentoval místopředseda Poslanecké sněmovny Ing. Jan Bartoška.

PREZENTOVANÁ TÉMATA

- Adiktologická prevence v kontextu vývoje školské prevence rizikového chování. Implementační problémy systému a chybějící systémový screeningový program (prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.)
- Koncepce změn a úprav v segmentu ambulantní adiktologické léčby (MUDr. Petr Popov, MHA)
- Koncepce dětské a dorostové adiktologie (Mgr. Tomáš Jandáč, Ph.D.)
- Detoxikace a krátkodobá ústavní léčba: nové výzvy a 3D model (MUDr. Jiří Dvořáček)
- Koncepční změny ve vzdělávání v adiktologii a jejich vliv na klinickou praxi (Mgr. Lenka Šťastná, Ph.D., Mgr. Anna Volfová)
- Výstupy projektu RAS a jejich další využití pro vývoj oboru (Ing. Lucia Kiššová)

Za Českou asociaci adiktologů se semináře účastnila Lenka Šťastná s prezentací na téma Koncepční změny ve vzdělávání v adiktologii a jejich vliv na klinickou praxi.

SOUHRN SDĚLENÍ Z PARLAMENTNÍHO SEMINÁŘE

Česká asociace adiktologů sdružuje pracovníky v adiktologických službách a usiluje o odborný, komplexní a kon-

cepční systém vzdělávání, adekvátní finanční ohodnocení pracovníků, adekvátní platby za výkony z veřejného zdravotního pojištění a dostupnost profesionální péče adiktologickým klientům/pacientům.

Současná situace v adiktologii:

- Více než desetina populace rizikově užívá alkohol, půl milionu lidí je ohroženo přímo závislostí, a to dlouhodobě.
- I přes mírný pokles užívání tabákových výrobků počet kuřáků stagnuje z důvodu alternativních nikotinových výrobků, jejichž spotřeba naopak stoupá.
- Narůstá počet osob s duševním onemocněním a s tím souvisí nárůst zneužívání léků s rizikem vzniku závislosti.
- Zejména po covidu narůstá počet osob ohrožených nadužíváním digitálních technologií a s tím souvisejícími psychickými potížemi, a to zejména u dětí a mladistvých.

Potřeba adekvátní a odborné péče stále vzrůstá. Narůstají nároky na pracovníky v adiktologii, na jejich vzdělání, odbornost a šíři poskytovaných služeb. Současná situace a množství aktuálních a potencionálních klientů/pacientů akcentuje potřebu dostupnosti adiktologické péče, a to evidence-based, profesionální a adekvátně finančně ohodnocené.

V oblasti vzdělávání adiktologů usilujeme o koncepční a komplexní systém odborného vzdělávání. Kvalifikaci adiktologa lze aktuálně získat na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, jak bakalářský, tak magisterský studijní obor jsou akreditovány v souladu se zahraničními standardy vzdělávání v oboru adiktologie. Mezinárodního standardu dosahuje také doktorské vzdělávání zakončené titulem Ph.D. V letošním roce se po mnohaletém úsilí podařilo vytvořit standard specializačního klinického vzdělávání – Klinický adiktolog, o jehož akreditaci aktuálně žádá Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ). Absolvent této specializace bude vysoce erudovaný pro práci s nejnáročnějšími adiktologickými klienty/pacienty včetně práce s dětmi či seniory. Cílem je dále rozšiřovat možnosti celoživotního vzdělávání adiktologů.

Od vzniku studijního oboru adiktologie dokončilo bakalářský stupeň 470 studentů a navazující magisterský 282 studentů. Dlouhodobě se daří vzdělávat nové zdravotnické pracovníky v oboru adiktologie. Přestože zájem o obor každým rokem narůstá a počty absolventů jsou příznivé, počet těch, kteří nadále v oboru, potažmo přímo ve zdravotnických službách zůstávají, je výrazně nižší. Po dokončení bakalářského studia pracuje v oboru přibližně polovina absolventů. Ti ovšem chtějí po ukončení studia zůstat v Praze, v ostatních krajích České republiky tak chybí.

V rámci reformy péče o duševní zdraví se podařilo vytvořit a uvést do provozu nové typy adiktologických služeb, ambulance s rozšířenou péčí pro adiktologické klienty/pacienty a centra duševního zdraví – adiktologické multidisciplinární týmy. Tyto nové služby ve svých multidisciplinárních týmech počítají se zapojením adiktologa do péče o klienty/pacienty s duševním onemocněním. S tím opět vzniká potřeba dalšího vzdělávání, adekvátního finančního ohodnocení pro práci s náročnou cílovou skupinou (a dalších opatření, jako je například zajištění odborné supervize těchto pracovníků).

Ohodnocení adiktologa:

- Z předchozích informací je zřejmé, že se obor a profese adiktologa rychle rozvíjí. Není tomu tak v případě jeho finančního ohodnocení. I přes roky náročného odborného vzdělávání dosáhne adiktolog pouze na 11. platovou třídu!
- V současném nastavení musí být adiktologická péče indikována lékařem-psychiatrem a reindikována každé tři měsíce. To pro klienta/pacienta znamená nutnost návštěvy psychiatra před zahájením léčby závislosti a každé tři měsíce znovu. Čekací doby na psychiatrickou péči jsou ovšem až půl roku, v některých oblastech je psychiatr nejen časově, ale také místně nedostupný. Dostát takovému požadavku je téměř nemožné, léčba pak nemůže být zahájena včas, a to právě ve chvíli, kdy je klient/pacient motivovaný (často velmi krátce) ke změně.
- Stávající zdravotní výkony nepokryjí náročnost a celé spektrum péče o adiktologické klienty/pacienty.
- Aktuálních šest zdravotních výkonů je omezeno frekvencí vykazování a časovým ohraničením – neadekvátně potřebám praxe.

Tato situace je zásadně neuspokojivá, a i přes mnohaleté snahy o zlepšení situace jsme nebyli vyslyšeni.

Uvažujeme-li o tom, jak na současnou situaci reagovat, nabízí se následující řešení:

- Navrhujeme rozšířit možnost indikace adiktologické péče jakýmkoliv lékařem a dále bez nutnosti reindikace. Adiktolog jako specialista je kompetentní plánovat a řídit péči o pacienta dle jeho potřeb a aktuálního stavu, případně, ale ne nutně ve spolupráci s lékařem po celou dobu léčby. Klinický adiktolog pak disponu-

je vzděláním a praxí, umí diferenciatní diagnostiku a dokáže rozpoznat potřebu psychiatrické péče.

- Dále je potřeba navýšení frekvence a časové dotace zdravotních výkonů adiktologa pro zajištění adekvátní a odborné péče.
- Za třetí je potřeba vytvořit nové výkony pro jednotlivé kvalifikační stupně, a tak zajistit komplexní péči o pacienty. Péče tak bude rozvrstvená nejen dle získané kvalifikace adiktologa a typů služeb, ale také, a to je zásadní, podle náročnosti konkrétního klienta/pacienta. Lidem s problémy v oblasti závislostí se tak včas dostane péče odpovídající jejich potřebám.

SHRNUTÍ PROBLEMATIKY

Adiktolog je odborný zdravotnický pracovník poskytující péči narůstající cílové skupině osob ohrožených závislostním chováním či přímo závislých na látkách či digitálních a jiných technologiích.

Česká asociace adiktologů ve spolupráci se vzdělavatelem dlouhodobě podporuje budování systému vzdělávání pro zajištění odborné péče.

Potýkáme se s nízkým finančním ohodnocením, nedostatečnými parametry stávajících adiktologických výkonů hrazených ze zdravotního pojištění a omezením poskytování péče stran podmínky indikace psychiatrem.

Spolupracujeme s Ministerstvem zdravotnictví na koncepci vzdělávání ve zdravotnictví v adiktologii.

Účastníme se vyjednávání se zástupci pojišťoven ohledně zdravotních výkonů.

V těchto aktivitách potřebujeme podporu!